

CvB stukken voor agenda Universiteitsraad

Overlegvergadering d.d. : 8 mei 2013

Commissievergadering :

Agendapunt : UT Evaluatiekader voor modules

Bijgevoegde stukken : Modules en Kwaliteitszorg: een voorstel voor een UT evaluatiekader voor Modules

Betrokken concerndirectie: S&B

Secretaris: Van Keulen

Portefeuillehouder: Brinksma

paraaf:

paraaf:

paraaf:

1. Status agendapunt:

Rol URaad:

- Ter informatie
- Ter advisering
- Ter instemming
- Anders: **Bespreking**

2. Eerder behandeld in:

Naam gremium:

Datum behandeling:

Naam agendapunt:

Conclusie toen:

3. Toelichting/samenvatting:

De vernieuwing en uniformering van de UT bacheloropleidingen biedt de mogelijkheid tot een meer gestandaardiseerde wijze van periodieke evaluatie van het onderwijs en specifiek van de modules daarbinnen. Teneinde de onderwijsvernieuwing vanaf 1 september aanstaande nauwkeurig te monitoren en het vermogen om te leren uit de ervaringen met het modulaire onderwijs zo groot mogelijk te maken, is met de UR afgesproken dat er een standaardstramien voor module-evaluatie zal worden ontwikkeld.

In de bijlage is een eerste versie van een dergelijk stramien opgenomen, waarin de richting wordt aangegeven waarlangs het stramien verder wordt ontwikkeld. Centraal staan de volgende elementen:

1. Het stramien richt zich uitsluitend op het moduleniveau in de steady state (ontwikkelkaders worden bijvoorbeeld niet geëvalueerd) en niet op het opleidings- en instellingsniveau.
2. Het stramien bestaat uit de 3 elementen Studentervaring, Toetsten & Beoordelen en Studieresultaten.
3. De docent wordt centraal gesteld in het proces van evalueren. De docentverantwoordelijkheid voor de evaluaties is noodzakelijk als voorwaarde voor verbetering
4. De evaluatiesystematiek van EWI wordt als uitgangspunt genomen, bestaande uit continue evaluatie vastgelegd in een evaluatieplan, met zelfgekozen evaluatiemomenten en -methoden naast een standaard vragenlijst. Per module wordt een dossier aangelegd, inclusief de evaluatie-elementen.

Het CVB heeft het evaluatiekader besproken in de vergadering van 25 maart jongstleden en aangegeven dat:

- standaardisatie van de module-evaluatie van groot belang is en dat maatwerk in de regel enkel additioneel mogelijk is, als gevolg van bijzonder omstandigheden in de module. In het voorstel staat dit op pagina 9 anders aangegeven.

- zij meer aandacht wil voor een individuele benadering van evaluatie van docenten. Hiervoor is (nog) niet gekozen in de vragenlijst.

Op basis van de reactie van de UR zal het stuk indien nodig worden bijgesteld en zal aansluitend in afstemming met de clustertrekkers van de nieuwe opleidingen en het platform kwaliteitszorg een verdere detaillering worden uitgewerkt.

Summary in English

In order to carefully monitor the new bachelor programmes TOM and to improve the UT information sharing and learning with respect to modular education, The University Board and the University Council agreed upon the development an approach for the evaluation of the modules in all bachelor education programmes. The approach attached is a first proposal that could serve as a basis for further developing a concrete evaluation guideline, suitable for all bachelor programmes. The University Council is asked to review the proposal.

4. (Voorgenomen) besluit CvB:

Gezien

Gehoord

Overwegende

Besluit het CvB:

GRIFFIE URaad: (door griffie UR in te vullen)

Eerder in URaad aan de orde geweest?

- Nee.
- Ja, op

Conclusie toen:

Nadere toelichting: (Voor als presidium/griffier vindt dat één van bovengenoemde punten nadere toelichting behoeft)

.....
.....

Modules en kwaliteitszorg: een voorstel voor een UT-kader

Hans Romkema, 21 maart 2013

1 Achtergrond opdracht en Afbakening

1.1 Inleiding

Het CvB gaf in mei 2012 de opdracht om een UT-evaluatiekader voor modules te ontwikkelen en één bijbehorend ondersteunend systeem te kiezen. Beide onderdelen dienen beschikbaar te zijn bij aanvang van het TOM-onderwijs. Dit document bevat een voorstel voor een kader en schetst de stappen die nog gezet moeten worden voor implementatie per 1 september 2013.

Paragraaf 2.1 bevat een voorstel voor het meten van studentervaringen. De inhoud beschrijft een werkwijze die al is toegepast bij het evalueren van de pilotmodules van de opleiding EE. Deze beperkte ervaring was over het algemeen positief.

De inhoud van deze paragraaf is in globale vorm voorgelegd aan het UT-platform Kwaliteitszorg. Bovendien zijn hierover, verspreid over de faculteiten, gesprekken gevoerd. Gesprekspartners waren o.a. medewerkers kwaliteitszorg, een opleidingsdirecteur, opleidingscoördinatoren, een modulecoördinator, onderwijskundig adviseurs en leden van de U-raad.

In paragraaf 2.2 wordt een summier beschrijving gegeven van het evalueren van het toetsen en beoordelen in de module. Uitgangspunt is het realiseren van een lichtgewicht evaluatie, waarin docenten een centrale rol spelen. Tegelijk moet het systeem de examencommissie de gelegenheid geven zijn wettelijke taken uit te voeren. Een uitwerking van deze beschrijving is in een bijlage opgenomen. Het gaat om een door de opleiding Technische Informatica geaccepteerd plan. De realisering van dit plan is, in samenwerking met de examencommissie, gestart.

Paragraaf 2.3 gaat in op het vastleggen van studieresultaten op een zodanige manier dat moduleteams die informatie kunnen betrekken bij hun terugblik op de module. Die informatie zou geleverd moeten kunnen worden uit het UT-managementinformatiesysteem (MISUT).

De voorstellen in deze drie paragrafen leveren informatie die door de docenten gebruikt worden om besluiten te nemen over verdere ontwikkeling van de module. Hoofdstuk 3 beschrijft de kwaliteitscyclus op moduleniveau en de afstemming met de kwaliteitscyclus op opleidingsniveau.

In hoofdstuk 4 worden een aantal kritische succesfactoren genoemd en wordt globaal geschetst hoe de ontwikkeling en implementatie van het kader verder kan verlopen.

1.2 *Waarom een kader voor evaluatie van modules?*

De invoering van het TOM-model brengt grote veranderingen voor het UT-onderwijs met zich mee. In september 2013 start een periode van jaren waarin het onderwijs sterk veranderd wordt. De nieuwe moduleopzet kenmerkt zich onder andere door een grotere omvang, een gevarieerder

aanbod van werkvormen, een andere inrichting van de toetsing en beoordeling en een andere rol voor de docent. De kwaliteitszorg moet bij deze nieuwe kenmerken van het onderwijs aangepast worden. Essentiële elementen van het nieuwe systeem zijn continu monitoren van het onderwijs en degenen die het dichtst op het onderwijs zitten (docenten en studenten) daarbij betrekken. De belangen voor de UT, maar ook voor de opleidingen zijn groot. Het is om die reden alleszins de moeite waard te streven naar één visie op de kwaliteitszorg rond modules en een UT-kader waarbinnen het evalueren van modules plaats vindt.

1.3 De plaats van het kader voor evaluatie van modules in het kwaliteitszorgsysteem onderwijs

Het UT-kader voor module-evaluaties beperkt zich tot de modules in het bacheloronderwijs (vanaf september 2013). Het kader beschrijft alleen evaluaties voor zover zij betrekking hebben op de uitvoering van het onderwijs binnen de modules. Evaluaties die leiden tot conclusies over de kwaliteit van onderwijs op curriculumniveau en op instellingsniveau blijven buiten beschouwing. Op module-niveau onderscheidt het kader drie onderdelen van de evaluatie:

1. evaluatie van studentervaringen tijdens de uitvoering van het onderwijs in een module
2. toetsing en beoordeling in een module en
3. de studieresultaten in een module.

De mate van uitwerking van deze onderdelen verschilt nog al. Hieruit mogen geen conclusies getrokken worden over het belang van ieder onderdeel.

De keuze om eerst de kwaliteitszorg op moduleniveau vorm te geven is een pragmatische: direct bij de start van het moduleonderwijs gaat dit deel in werking. Dat neemt niet weg dat ook de kwaliteitszorg op curriculum- en instellingniveau ontwikkeld moet worden. In Sectie 3 wordt de wijze waarop de verbinding tussen de module-evaluatie en curriculum evaluatie tot stand wordt gebracht geschetst.

Om dit voorstel goed te kunnen beoordelen is inzicht in de onderlinge relaties tussen de drie niveaus noodzakelijk. In de figuur in bijlage 5 zijn deze relaties in beeld gebracht. Het instellingsniveau stuurt het opleidingsniveau aan, dat op zijn beurt het moduleniveau aanstuurt. De verbindende schakels van boven naar beneden zijn kaders en richtlijnen. Een informatiestroom van onder naar boven dient als input voor deze aansturing. De beschrijving van deze relaties zal onderdeel zijn van het UT-systeem van kwaliteitszorg.

2 Voorstel kader voor evaluatie van modules

Het voorgestelde kader bestaat uit de drie onderdelen Evaluatie Studentenervaring, Toetsing & Beoordeling en Studieresultaten. Deze worden achtereenvolgens behandeld.

2.1 Evaluatie van studentervaringen

2.1.1 Uitgangspunten

De volgende 10 uitgangspunten voor module-evaluatie worden voorgesteld.

1. Het evalueren van modules heeft drie doelen:

- I. het monitoren van het onderwijs in een module gedurende de uitvoering en het waar nodig bijsturen
- II. verder ontwikkelen van het onderwijs in een module,
- III. het borgen van de kwaliteit van het onderwijs in de modules.

2. Het moduleteam is niet alleen verantwoordelijk voor het ontwerpen en uitvoeren van het onderwijs, maar ook voor het evalueren en verder ontwikkelen ervan.

Effectief onderwijs is onderwijs dat de student helpt zijn leerdoelen te halen. Als onderwijs effectiever wordt zullen de leerresultaten beter worden (ervan uitgaande dat andere factoren gelijk blijven). Docenten spelen een cruciale rol in het effectiever maken van het onderwijs. Evaluaties leiden alleen tot kwaliteitsverbetering als docenten de evaluatieresultaten zelf analyseren en conclusies trekken. Het effect is sterker als docenten met elkaar en met anderen (bijv. onderwijskundig adviseurs) in discussie gaan en op grond daarvan maatregelen kiezen om hun onderwijs verder te verbeteren. Onderzoek op het gebied van onderwijskwaliteit ondersteunt deze visie. Zie onder andere papers van Hattie, Ramsden, Stevens en Overall¹.

3. Studenten dragen als partners in het onderwijs bij aan het op peil houden en verder verhogen van de kwaliteit van het onderwijs.

Studenten worden in het TOM-beleid gezien als partners in het onderwijs. Vanuit dat gezichtspunt streven we naar een cultuur waarin het vanzelfsprekend is dat studenten deelnemen aan o.a. enquêtes en panelgesprekken. Studenten worden ook betrokken bij het organiseren van kwaliteitsactiviteiten.

4. Het evaluatieproces is zo efficiënt mogelijk ingericht. Docenten kunnen rekenen op ondersteuning bij het uitvoeren van de evaluaties.

Voor alle uit te voeren evaluaties geldt dat de docenten deze evaluaties niet zelf hoeven te organiseren. De opleiding zorgt voor een ondersteuningsteam dat vragenlijsten uitzet bij studenten, panelgesprekken organiseert, standaardrapportages aanlevert, enz.

¹

- Hattie, John. *Teachers Make a Difference What is the research evidence?* University of Auckland, Australian Council for Educational Research, October 2003
- Paul Ramsden, Paul. *A performance indicator of teaching quality in higher education: The Course Experience Questionnaire*, Studies in Higher Education, 16:2, 129-150, 1991 (<http://dx.doi.org/10.1080/03075079112331382944>)
- Stevens, J.J; Aleamoni, L.M. *The use of evaluative feedback for instructional improvement: a longitudinal perspective..* Office of Instructional Research and Development, University of Arizona. Tucson, AZ 85721, U.S.A. 1985.
- Overall, J. U.; Marsh, Herbert W. *Midterm feedback from students: Its relationship to instructional improvement and students' cognitive and affective outcomes.* Journal of Educational Psychology, Vol 71(6), Dec 1979, 856-865. doi: 10.1037/0022-0663.71.6.856. <http://psycnet.apa.org/journals/edu/71/6/856/>.

- 5. Er zijn UT-brede afspraken over de clustering van taken met bijbehorende eenduidige benamingen. Verdere organisatorische keuzes maken de opleidingen zelf.**

De volgende rollen zijn te onderscheiden: docent, student, moduleteam, studentenpanel, ondersteuningsteam, decaan, onderwijsdirecteur, opleidingsdirecteur, opleidingscommissie en examencommissie. Met het ondersteuningsteam worden degenen aangeduid die zorgen voor de organisatie en uitvoering van evaluaties (zie uitgangspunt 4.).

Dit uitgangspunt past bij de wens een heldere organisatie neer te zetten met een duidelijke verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Het is van belang aan te haken bij de rol van de onderwijsdirecteur. Via de UCO 3.0 draagt deze laatste bij aan de beleidsvorming op instellingsniveau.

- 6. Iedere module-evaluatie wordt uitgevoerd aan de hand van een voor de module grotendeels op maat gemaakt evaluatieplan.**

Een vast onderdeel van het evaluatieplan is een standaardvragenlijst die wordt voorgelegd aan alle studenten van alle modules. Het overige deel van het evaluatieplan wordt door het moduleteam vóór de start van het onderwijs in de module - in samenwerking met het ondersteuningsteam - vastgesteld. Het moduleteam baseert de details van de uit te voeren evaluaties onder meer op de gestelde doelen en verwachtingen van de module. Voor het evaluatieplan wordt een voorbeeldplan als uitgangspunt gebruikt.

- 7. Continu monitoren en tussentijds bijsturen zijn belangrijke kenmerken van de evaluatieplannen.**

Monitoren van het onderwijs geeft de mogelijkheid tussentijds bij te sturen en daarmee de leerresultaten positief te beïnvloeden. Monitoren betekent dat de docenten gedurende de uitvoering van het onderwijs voortdurend open staan voor en zoeken naar signalen van studenten. Deel- en tussentoetsen (al dan niet meetellend) geven signalen over de mate waarin studenten voortgang boeken. Een mix van verschillende evaluatieactiviteiten (zoals bijvoorbeeld panelgesprekken) geven inzicht in de effectiviteit van het geboden onderwijs. Ook informele vormen van evaluatie (zoals bijvoorbeeld gesprekken met studenten “bij de koffieautomaat” of tijdens een werkcollege) dragen bij aan dat inzicht. Het werk van Steward ondersteunt deze visie².

- 8. Voor alle modules wordt het afnemen van een UT-breed vastgestelde standaardvragenlijst opgenomen in het evaluatieplan.**

De enquête aan het einde van de module wordt standaard afgenomen. Het gaat om een beperkte set vragen waarmee aan het eind van de module de balans opgemaakt kan worden. Het is mogelijk aan de vragenlijst een aantal modulespecifieke vragen op te nemen. Door deze vragenlijst meerdere jaren UT-breed in te zetten, is het mogelijk modules onderling te vergelijken en trends te herkennen. Er wordt naar gestreefd de organisatie van deze peiling en de verwerking van de resultaten zo efficiënt mogelijk te laten verlopen. Er zal een vorm van ICT-ondersteuning beschikbaar zijn.

² Steward, B.L.; Mickelson, S.K.; Brumm, T.J. *Continuous Engineering Course Improvement through Synergistic use of Multiple Assessment*. Int. J. Engng Ed. Vol. 21, No. 2, pp. 277±287, 2005

9. Het evaluatieproces is transparant: evaluatieresultaten plus bijbehorende conclusies en voorgenomen acties worden opgeslagen in een moduledossier³.

Op opleidingsniveau hebben opleidingsdirecteur, opleidingscommissie en examencommissie (wettelijk vastgestelde) verantwoordelijkheden om de kwaliteit van het onderwijs en de kwaliteit van afgestudeerden te monitoren en waar nodig tot actie over te gaan. Zij moeten om die reden toegang hebben tot de moduledossiers, enerzijds om de goede werking van het kwaliteitszorgproces op modulenniveau te borgen, maar ook om situaties die wat kwaliteit betreft onder de maat zijn, te identificeren. Overigens is het in een professionele organisatie ook heel vanzelfsprekend dat medewerkers open zijn over de resultaten van hun werk .

10. Evaluatieresultaten worden – samengevat - naar opleidingsniveau gerapporteerd.

Behalve de onder het voorgaande punt genoemde borgen van de goede werking van het proces, is het op opleidingsniveau ook noodzakelijk het curriculum als geheel geëvalueerd te worden. Behalve module-overstijgende evaluaties is daarvoor ook informatie nodig vanuit de afzonderlijke modules. Voor iedere module wordt één UT-breed vastgesteld evaluatie-instrument onderdeel van het evaluatieplan. De resultaten hiervan worden samengevat in rapporten bestemd voor het opleidingsniveau en vormen daarmee een onderdeel van de genoemde informatiestroom.

2.1.2 Toelichting bij onderdelen

Het evaluatieplan

Het evaluatieplan is een plan op maat voor het evalueren van een specifieke module in een specifieke periode. Het moduleteam is verantwoordelijk voor het vaststellen ervan. Op die manier is geborgd dat de evaluatiemomenten passen bij de specifieke kenmerken van de module. Om te voorkomen dat de teams veel tijd kwijt zijn aan het opstellen van het plan, is er een voorbeeldplan beschikbaar. Docenten hoeven dan alleen te schuiven met evaluaties en eventueel schrappen en/of toevoegen ervan.

Zie bijlage 1 voor een eerste versie van zo'n voorbeeld.

Evaluatie-instrumenten

Standaard vragenlijst (Student Experience Questionnaire, SEQ).

Er is een kleine werkgroep samengesteld die een aantal criteria zal opstellen waaraan de vragenlijst zal moeten voldoen en die vervolgens de vragenlijst opstelt. Een voorbeeld van een criterium is: met de vragenlijst meten we in hoeverre de student vindt dat het aangeboden onderwijs bijdraagt aan het leren. Een voorbeeld van een vragenlijst (gebruikt voor de eerste pilotmodule van EE) staat in bijlage 2.

Panelgesprekken

Een evaluatiemethode die niet een verplicht onderdeel is van het evaluatieplan, maar wel vaak ingezet zal worden, is het panelgesprek. Het ondersteuningsteam bereidt een panelgesprek voor (maakt in overleg met het moduleteam een leidraad), organiseert, leidt het gesprek en zorgt voor de verslaglegging. Om recht te doen aan het uitgangspunt dat de student gezien wordt als partner, gaan studentenpanel én vertegenwoordiger(s) van het moduleteam samen in gesprek.

³ zie ook hoofdstuk 3 van dit voorstel

Panelgesprekken hebben vaak het bezwaar dat ze, in tegenstelling tot de enquête, reacties opleveren van een kleine groep. De uitspraken zijn daardoor vaak niet representatief voor de totale deelnemersgroep, dat is vrijwel niet te vermijden. Door voldoende door te vragen kan een moderator echter wel degelijk belangrijke informatie boven water halen. De kwaliteit van de moderator verdient veel aandacht.

2.2 Toetsing & Beoordeling

In deze paragraaf wordt een voorstel gedaan voor het evalueren van het aspect *toetsen en beoordelen* in een module. Er wordt daarbij nog (vooral) uitgegaan van de toetsvorm *schriftelijk tentamen*. In een volgende fase zal het systeem uitgebreid moeten worden voor andere toetsvormen.

Toetsen en beoordelen kent verschillende kwaliteitsaspecten: validiteit, betrouwbaarheid, uitvoerbaarheid en transparantie. Bij deze aspecten worden criteria geformuleerd. Per criterium wordt vastgesteld op welke wijze informatie wordt verzameld die bijdraagt aan een conclusie over het wel of niet voldoen aan de gestelde eis. Deze informatieverzameling is deels gebaseerd op voor en tijdens het toetsproces verzamelde documentatie, deels op resultaten van evaluatieactiviteiten. De aan het eind van de module beschikbare informatie is input voor het evaluatiegesprek in het moduleteam (zie hoofdstuk 3). De examencommissie zal ook gebruik maken van deze informatie om haar wettelijk voorgeschreven taak uit te kunnen voeren.

Een voorbeeld van een uitwerking en van enquêtevragen die de toetsing betreffen is te vinden in Bijlage 3.

2.3 Studieresultaten

Aan het eind van de module trekt een docententeam op basis van alle evaluatieresultaten conclusies over de verdere ontwikkeling van de module. Ook de gerealiseerde studieresultaten (slagingspercentages, uitval) worden in de afweging meegenomen. Het overzicht van de studieresultaten bevat gegevens van meerdere modules (bijv. die uit hetzelfde jaar) en voor iedere module ook enige historische gegevens. Of ook gegevens van module-onderdelen opgenomen kunnen worden moet onderzocht worden.

De gewenste informatie moet automatisch opgeleverd kunnen worden in een handzame vorm. Het Managementinformatiesysteem van de UT (MISUT) kan dienen als bron.

Een voorbeeld van een overzicht studieresultaten staat in Bijlage 4. Dit voorbeeld is nog geënt op het vakkenonderwijs en is sinds kort in gebruik bij EWI. De tabel toont alle vakken van een jaar (in dit geval eerste jaar bachelor TI). Per vak zijn aantal deelnemers, aantal voldoende en het percentage geslaagden voor drie achtereenvolgende jaren vermeld. De docent van een vak kan het laatste slaagpercentage van zijn vak vergelijken met eerdere jaren, maar ook met andere vakken voor hetzelfde cohort. O.a. op grond van dit voorbeeld en de eerste ervaringen ermee kan een vorm voor het moduleonderwijs gezocht worden.

3 De PDCA-cycli⁴ op module- en opleidingsniveau

Moduleteams interpreteren de evaluatieresultaten (enquêtes, panelgesprekken, slagingspercentages, enz.) van hun module, ze werken aan de ontwikkeling van de module en hun

⁴ PDCA staat voor *Plan – Do – Check – Act* en verwijst naar de stappen in een cyclisch proces van verbeteren.

eigen rol daarin en ze reflecteren hierop. Dat doen ze niet in een geïsoleerde positie: ze werken samen en overleggen met collega's en ze rapporteren over het hele proces, van ontwerp tot en met evaluatie en verbeterplannen. Deze transparantie maakt het mogelijk dat op opleidingsniveau de kwaliteit van het onderwijs bewaakt en verbeterd kan worden. De rapportages vormen tevens input voor de curriculumevaluaties. Opleidingsdirecteuren, opleidingscommissies en examencommissies hebben hierin formele rollen.

De vorm van rapportage is die van een moduledossier. In een moduledossier is alle informatie uit het evaluatieproces opgenomen. Randvoorwaarde voor de uitwerking is dat de werklast voor de docent die hieruit voortvloeit minimaal moet zijn. Een deel van de informatie wordt door de onderwijsondersteuning geplaatst (bijv. het evaluatierapport bij de enquête en het overzicht van de studieresultaten). De beschikbaarheid van voorbeelden en templates dragen bij aan de efficiency.

4 Kritische succesfactoren en vervolgstappen

4.1 Kritische succesfactoren

1. Het kader moet voldoende ruimte bieden om voor iedere UT-module –klein en groot , bèta en gamma – een passende evaluatie mogelijk te maken.
2. De grotere rol die de moduleteams krijgen in het evaluatieproces mag niet of nauwelijks leiden tot vergroting van de werklast. De bureaucratische verplichtingen beperken zich tot wat vanzelfsprekend is in een professionele organisatie: transparant maken van de eigen activiteiten en daarmee de uitvoering van de (wettelijk vastgestelde) taken van opleidingsdirecteur, opleidingscommissie en examencommissie mogelijk te maken.
3. De in dit voorstel gemaakte keuzes zijn o.a. gebaseerd op het uitgangspunt dat in een professionele organisatie verwacht mag worden dat voortdurend gewerkt wordt aan de ontwikkeling van (in ons geval) het onderwijs en van de eigen rol daarin. Dit uitgangspunt kan alleen waar gemaakt worden als de context (het HR-beleid) in dezelfde richting wijst. Mogelijk is dit een reden te besluiten het voorgestelde kader gefaseerd in te voeren.
4. Alle betrokkenen moeten vertrouwen hebben in de bruikbaarheid van de evaluatie-instrumenten.

Deze instrumenten leveren resultaten die een afspiegeling van de werkelijkheid zijn, ze vallen niet samen met die werkelijkheid. Dat is ook onmogelijk. Natuurlijk moeten we wel streven naar maximale validiteit. Dat kan bijvoorbeeld door de set vragen te baseren op vragenlijsten van elders die hun waarde al hebben bewezen. En door voor de panelgesprekken te kiezen voor een ervaren moderator.

Anderzijds moeten we kunnen omgaan met de beperkingen van die instrumenten. Door uit te gaan van "continue" evaluatie krijgen we meerdere signalen. Als die elkaar versterken komen we dichterbij de werkelijkheid en hebben we ook meer kans de oorzaken achter die signalen te vinden. En als het de docenten zelf zijn die deze signalen interpreteren, voorkomen we dat de uitkomsten van evaluaties los van de context als waarheid beschouwd worden.

4.2 Vervolgstappen

Aan de hand van dit voorstel moet vastgesteld worden welke onderdelen in welk tempo worden ingevoerd. Afhankelijk van de keuzes worden de volgende acties gepland:

- Definiëren van rollen en bijbehorende taken in het evaluatieproces.
- Opstellen vragenlijst die standaard wordt afgenomen aan het eind van iedere module onder alle studenten (per 1 maart 2013 is een werkgroep samengesteld die als taak heeft de standaardvragenlijst te ontwikkelen).
- Kiezen van een vorm van ICT-ondersteuning (er zijn verkennende gesprekken geweest, o.a. over de mogelijkheid het enquêteren uit te besteden en met vertegenwoordigers van ICTS over de eisen die gesteld moeten worden aan een softwarepakket; op korte termijn gaat een werkgroepje aan het werk om tot een keuze te komen).
- Het evaluatiesysteem voor toetsen en beoordelen uitbreiden met werkwijzen voor andere vormen van toetsen dan schriftelijke tentamens.

Bijlage 1: Voorbeeld van een evaluatieplan

Het moduleteam stelt een evaluatieplan op door een voorbeeldplan op details aan te passen aan de specifieke eigenschappen van de eigen module. Een voorbeeld van zo'n plan:

	wanneer?	taak?	wie?
	vlak voor aanvang van de module	studentenpanel samenstellen	ondersteuningsteam
dit deel van het evaluatieplan wordt per module vastgesteld	tweede week	panelgesprek leiden en verslag maken	ondersteuningsteam
		resultaten analyseren en evt. aanbevelingen doen voor acties resultaten van panelgesprek en evt acties terugkoppelen naar studenten	moduleteam
	vierde week	panelgesprek leiden en verslag maken	ondersteuningsteam
		resultaten analyseren en evt. aanbevelingen doen voor acties resultaten van panelgesprek en evt acties terugkoppelen naar studenten	moduleteam
	zesde week	panelgesprek leiden en verslag maken	ondersteuningsteam
		resultaten analyseren en evt. aanbevelingen doen voor acties resultaten van panelgesprek en evt acties terugkoppelen naar studenten	moduleteam
	laatste week	standaardenquête onder alle deelnemers aan de module rapportage resultaten enquête	ondersteuningsteam
	gedurende en direct na afloop van module	vullen moduledossier	ondersteuningsteam en moduleteam
	drie weken na afloop module	analyseren van de resultaten, conclusies trekken en aanbevelingen doen aan moduleteam op basis van <ul style="list-style-type: none"> • rapporten panelgesprekken • rapporten resultaten enquête • resultaten van (tussen)toetsen (slagpercentages, uitval) • studieresultaten 	moduleteam

Zoals aangegeven is een deel van het evaluatieplan nader vast te stellen door het moduleteam. Het aantal panelgesprekken en/of de momenten waarop die gesprekken plaats vinden, kunnen aangepast worden aan de eigenschappen van de specifieke module. Er kunnen ook andere vormen van evalueren toegepast worden. Denk daarbij aan simpele peilingen (zoals bijv. een vraag naar opvallende punten aan het eind van een hoorcollege) en observaties (van bijv. een hoorcollege). Ook informele contacten tussen docenten en studenten kunnen bijdragen aan de evaluatie. De enquête aan het einde van de module wordt standaard afgenomen bij iedere module. Het is mogelijk aan de vragenlijst een aantal module-specifieke vragen op te nemen.

Bijlage2: Voorbeeld van een standaardvragenlijst

Evaluatie pilotmodules EE: standaardvragenlijst

November 2012

Please tell us about your study experience.
We ask you to answer 34 questions. It will take no more than 5 minutes.
Thank you!

4.2.1 About you

1. Year my EE programme started

- 2012
- 2011
- 2010 or earlier

2a. My native language is

- Dutch
- English
- other

2b. I consider the English language as an extra barrier to communicate with teachers or fellow students.

3. In general, I enjoyed studying this module.

4. In general, I spent enough time studying this module.

4.2.2 Education in this module

5. The knowledge and skills I acquired during my prior education were sufficient to study without too many problems.

6. I usually had a clear idea of what was expected of me.

7. I have always been given enough time to understand things I had to learn.

8. In case I didn't have enough time to understand a subject, I got enough opportunities to repair.

9. I was satisfied with the mix of learning activities. examples of learning activities: lectures, tutorials, workshops, practical work, self-study, project activities, ...

10. The study material was good.

11. The module was well organized.

12. The characteristics of the schedule helped me to study efficiently.

13. The module was intellectually stimulating.

4.2.3 Teaching staff

14. The teaching staff communicated the subject matter clearly.

15. The teaching staff was interested in helping the students.

16. The teaching staff encouraged students to think for themselves.

17. I learned a great deal from the teaching staff.

4.2.4 Testing

18. The planning of tests and examinations helped me to study efficiently.

19. The content of the examinations was as I expected.

20. The form of the examinations was appropriate.

21. The level of the examinations was as you expect in a Bachelor programme.

22. The available time for the examinations was sufficient.

4.2.5 Final Judgment

23. Overall, I was satisfied with my study experience in this module.

24. What were the best aspects of this module?

25. What aspects of this module were most in need of improving?

4.2.6 Module specific question

This <<learning activity>> helped me to reach the learning goals of this module.

Evaluate this statement for each of the learning activities.

	strongly disagree	disagree	neutral	agree	strongly agree
26. MATH lectures	☐	☐	☐	☐	☐
27. MATH tutorials	☐	☐	☐	☐	☐
28. IEEE lectures	☐	☐	☐	☐	☐
29. IEEE lab work	☐	☐	☐	☐	☐
30. PROGR lectures	☐	☐	☐	☐	☐
31. PROGR tutorials	☐	☐	☐	☐	☐
32. PROG practical work	☐	☐	☐	☐	☐
33. PROJECT activities	☐	☐	☐	☐	☐

Bijlage 3: Voorbeeld van evalueren van toetsing & beoordeling en van vragen

Deze uitwerking van het evalueren van toetsing en beoordeling wordt op dit moment (gefaseerd) ingevoerd bij de opleiding Technische Informatica (binnen het oude" onderwijs).

Kwaliteitscriteria

In de fase van het voorbereiden van de toetsing dient rekening gehouden te worden met de volgende kwaliteitscriteria⁵. De kwaliteitszorg rond toetsen zal zich richten op deze eisen.

kwaliteitsaspecten van toetsen	kwaliteitscriteria
validiteit = mate waarin toets meet wat men beoogt te meten	<ul style="list-style-type: none"> de toets is van voldoende lengte, er is een evenwichtige verdeling van vragen over leerdoelen (zowel over onderwerpen als over niveaus)
betrouwbaarheid = mate waarin de toets consistent meet	<ul style="list-style-type: none"> vragen zijn zo duidelijk gesteld, dat objectieve beoordeling mogelijk is, vragen zijn zo gesteld, dat alleen degenen die de stof voldoende beheersen tot een goede oplossing komen de moeilijkheidsgraad van de totale toets past bij niveau van de studenten de toets maakt voldoende onderscheid tussen studenten die de stof goed en minder goed beheersen de toets is van voldoende lengte studenten krijgen voldoende tijd voor het maken van de toets

kwaliteitsaspecten van toetsprocedures	kwaliteitscriteria
uitvoerbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> de toetsprocedure is efficiënt en werkbaar
transparantie	<ul style="list-style-type: none"> studenten weten tijdig hoe ze beoordeeld worden, studenten weten tijdig wat er beoordeeld gaat worden en studenten weten tijdig aan welke eisen ze moeten voldoen

Documentatie

Tijdens het uitvoeren van de toetsing wordt de volgende documentatie verzameld, in de meeste gevallen door op te nemen in het moduledossier⁶:

processtappen	documentatie	opmerking
Ontwerp	leerdoelen voor module niveau per leerdoel toetsschema voor module toetsspecificatie (matrijs) per toets	voor leerdoelen wordt verwezen naar onderwijscatalogus
Constructie	inhoud toets correctiemodel scoreverdeling en cesuur	
Afname	deelnemerslijst registratie van bijzonderheden	deelnemerslijst wordt gearchiveerd bij BOZ
Nakijken en beoordelen	beoordelingen	samenvatting resultaten wordt vastgelegd in moduledossier

⁵ bron: *Tentamineren*. T. Dousma, A. Horsten, J. Brants. Wolters-Noordhoff, Groningen. 1997.

⁶ zie voor het moduledossier hoofdstuk 3.

Kwaliteitsmetingen

Op verschillende manieren wordt informatie verzameld op basis waarvan bepaald kan worden of een uitgevoerde toetsing aan de gestelde kwaliteitscriteria voldoet:

evaluatievorm	methode	frequentie	kwaliteitscriteria
I evaluatie van studentervaringen	vragen over "toetsing" als onderdeel van de vragenlijst tbv module-evaluatie	na iedere uitvoering van een module	toetsvorm(en) zoals verwacht inhoud zoals verwacht niveau zoals verwacht mening over beschikbare tijd
II evaluatie van studentervaringen	panelgesprek	volgens evaluatieplan	toetsvorm(en) zoals verwacht inhoud zoals verwacht niveau zoals verwacht mening over beschikbare tijd
III peer review	gesprek docenten plus externe deskundige; lid examencommissie kan incidenteel aanschuiven (op eigen verzoek)	volgens evaluatieplan	transparantie validiteit betrouwbaarheid resultaten gevolgde procedures
IV beoordeling moduledossiers	periodieke samenvatting dossiers	eens per half jaar over afgelopen semester	transparantie validiteit betrouwbaarheid resultaten gevolgde procedures
V beoordeling moduledossiers	steekproefsgewijze beoordeling dossiers door examencommissie	naar wens van de examencommissie	transparantie validiteit betrouwbaarheid resultaten gevolgde procedures

Voorbeelden van enquêtevragen over toetsing

1. De inhoud van de toets was zoals je verwachtte. (niet mee eens-mee eens [5-puntsschaal])
2. De vorm van toets was geschikt voor dit vak. (niet mee eens-mee eens [5-puntsschaal])
3. Wat vond je van het niveau van de toets? (zeer makkelijk-zeer moeilijk [5-puntsschaal])
4. De beschikbare tijd was voldoende. (niet mee eens-mee eens [5-puntsschaal])

De volgende vraag wordt toegevoegd om een kenmerk van de respondent ten aanzien van toetsing vast te stellen:

5. Hoe vaak heb je geprobeerd dit vak te halen? (1 keer, 2 keer, 3 keer, 4 keer, meer dan 4 keer)

Bijlage 4: Een voorbeeld van een overzicht studieresultaten

Slaagpercentages vakken

Opleiding: **B-TI** Bachelor Technische Informatica

Studiefase: **P** Jaar 1

	Collegejaar 2009			Collegejaar 2010			Col
	Cohort 2009			Cohort 2010			C
	deeln	# vold	% vold	deeln	# vold	% vold	deeln
191521010	Calculus I voor TI						
191521610	Discrete Wiskunde I						
191521620	Discrete Wiskunde II						
191521650	Lineaire Algebra						
192111801	Basismodellen in de Informatica						
192120100	Informatiesystemen						
192130300	Computerarchitectuur en -Organisatie						
192135000	Programmeren 1						
192135050	Programmeren 2						
192145090	Inleiding MMI						
192150000	Academische Vaardigheden Informatica 1						
192610000	Telematicasystemen en -Toepassingen						

Bijlage 5: PDCA op drie niveaus

